Cours de tibétain - groupe Tchenrézi - Leçon 50

Dorje Tchang Toungma

༄༅། །གསོལ་འདེབས་རྡོ་རྗེ་འཆང་ཐུང་མ། །

Invoquer les bénédictions de la lignée Kagyu—'Dorje Tchang Thungma' par Bengar Jampal Sangpo

Analyse et structure

རྡོ་རྗེ་འཆང་ཆེན་ཏཻ་ལོ་ནཱ་རོ་དང་། །མར་པ་མི་ལ་ཆོས་རྗེ་སྒམ་པོ་པ། །དུས་གསུམ་ཤེས་བྱ་ཀུན་མཁྱེན་ཀརྨ་པ། །ཆེ་བཞི་ཆུང་བརྒྱད་བརྒྱུད་པ་འཛིན་རྣམས་དང་། །འབྲི་སྟག་ཚལ་གསུམ་དཔལ་ལྡན་འབྲུག་པ་སོགས། །

[རྡོ་རྗེ་འཆང་ + ཆེན་] [ཏཻ་ལོ་ • ནཱ་རོ་] + དང་། །[མར་པ་ • མི་ལ་ • ཆོས་རྗེ་སྒམ་པོ་པ]། །[དུས་གསུམ་ + ཤེས་བྱ་ + ཀུན་མཁྱེན་ + ཀརྨ་པ]། །[ཆེ་ + བཞི་ + ཆུང་ + བརྒྱད་] [བརྒྱུད་པ་ + འཛིན་] + རྣམས་ + དང་། །[འབྲི་ • སྟག་ • ཚལ་ + གསུམ་] [དཔལ་ལྡན་ + འབྲུག་པ་] + སོགས། །

ཟབ་ལམ་ཕྱག་རྒྱ་ཆེ་ལ་མངའ་བརྙེས་པའི། །མཉམ་མེད་འགྲོ་མགོན་དྭགས་པོ་བཀའ་བརྒྱུད་ལ། །གསོལ་བ་འདེབས་སོ་བཀའ་བརྒྱུད་བླ་མ་རྣམས། །བརྒྱུད་པ་འཛིན་ནོ་རྣམ་ཐར་བྱིན་གྱིས་རློབས། །

ཟབ་ + ལམ་ • [ཕྱག་རྒྱ་ + ཆེ་] < ལ་ [མངའ་བརྙེས་པ+འི]། །མཉམ་མེད་ • འགྲོ་མགོན་ • [དྭགས་པོ་བཀའ་བརྒྱུད་] < ལ། །[གསོལ་བ་འདེབས་] + སོ་ [བཀའ་བརྒྱུད་ + བླ་མ་] + རྣམས། །[བརྒྱུད་པ་ + འཛིན་ + ནོ་] རྣམ་ཐར་ • བྱིན་གྱིས་རློབས། །

ཞེན་ལོག་སྒོམ་གྱི་རྐང་པར་གསུངས་པ་བཞིན། །ཟས་ནོར་ཀུན་ལ་ཆགས་ཞེན་མེད་པ་དང་། །ཚེ་འདིར་གདོས་ཐག་ཆོད་པའི་སྒོམ་ཆེན་ལ། །སྙེད་བཀུར་ཞེན་པ་མེད་པར་བྱིན་གྱིས་རློབས། །

ཞེན་ལོག་ • [སྒོམ་ + གྱི་ + རྐང་པ+ར་] [གསུངས་ + པ་] བཞིན། །[ཟས་ + ནོར་ + ཀུན་] < ལ་ ཆགས་ཞེན་ • [མེད་ + པ་] དང་། །[ཚེ་ + འདི+ར་] [གདོས་ཐག་ཆོད་པ+འི་ + སྒོམ་ཆེན་] < ལ། །སྙེད་བཀུར་ • [ཞེན་པ་ + མེད་པ+ར་] • བྱིན་གྱིས་རློབས། །

མོས་གུས་སྒོམ་གྱི་མགོ་བོར་གསུངས་པ་བཞིན། །མན་ངག་གཏེར་སྒོ་འབྱེད་པའི་བླ་མ་ལ། །རྒྱུན་དུ་གསོལ་བ་འདེབས་པའི་སྒོམ་ཆེན་ལ། །བཅོས་མིན་མོས་གུས་སྐྱེ་བར་བྱིན་གྱིས་རློབས། །

[མོས་ + གུས་] [སྒོམ་ + གྱི་ + མགོ་བོ] + ར་ [གསུངས་པ་ + བཞིན]། [མན་ + ངག་] [གཏེར་ + སྒོ་]

[འབྱེད་པ + འི་ + ཐྲ་མ་] + ལ།   [རྒྱུན་ + དུ་] [གསོལ་བ་འདེབས་པ + འི་ + སྨོན་ཆེན་] + ལ།   {[བཅོས་ + མིན་] + [མོས་ + གུས་]} [སྐྱེ་བར་ + བྱིན་གྱིས་རློབས།]

ཡེངས་མེད་སྒོམ་གྱི་དངོས་གཞིར་གསུངས་པ་བཞིན། ། གང་ཤར་རྟོགས་པའི་ངོ་བོ་སོ་མ་དེ། ། མ་བཅོས་དེ་ཀར་འཛོག་པའི་སྒོམ་ཆེན་ལ། ། སྒོམ་བྱ་བློ་དང་བྲལ་བར་བྱིན་གྱིས་རློབས། །

[ཡེངས་ + མེད་] [སྒོམ་ + གྱི་ + དངོས་གཞི] < ར་ [གསུངས་པ་ + བཞིན]།   །[གང་ + ཤར་] [རྟོགས་པ + འི་ + ངོ་བོ་] [སོ་མ་ + དེ]།   །{[མ་ + བཅོས་] + [དེ་ཀ+ར་]} [འཛོག་པ + འི་ + སྒོམ་ཆེན་] < ལ།   །[སྒོམ་ + བྱ་] [བློ་ + དང་ + བྲལ་བ] + ར་ [བྱིན་ + གྱིས་ > རློབས]།   །

རྣམ་རྟོག་ངོ་བོ་ཆོས་སྐུར་གསུངས་པ་བཞིན། ། ཅི་ཡང་མ་ཡིན་ཅིར་ཡང་འཆར་བ་ལ། ། མ་འགགས་རོལ་པར་འཆར་བའི་སྒོམ་ཆེན་ལ། ། འཁོར་འདས་དབྱེར་མེད་རྟོགས་པར་བྱིན་གྱིས་རློབས།།

རྣམ་རྟོག་ • ངོ་བོ་ • [ཆོས་སྐུ+ར་] [གསུངས་ + པ་ + བཞིན]།   །{[ཅི་ + ཡང་] + [མ་ + ཡིན་]} [ཅི+ར་ + ཡང་] [འཆར་ + བ་] < ལ།   །[མ་ + འགགས་] [རོལ་པ+ར་] [འཆར་བ+འི་ + [སྒོམ་ + ཆེན་] < ལ།   །[འཁོར་ + འདས་] [དབྱེར་ + མེད་] {[རྟོགས་པ+ར་] + [བྱིན་ + གྱིས་ + རློབས]}།།

Vocabulaire

རྡོ་རྗེ་འཆང་	Vajradhara
ཆེན་	grand
ཏཻ་ལོ་	Tilopa
ནཱ་རོ་	Naropa
མར་པ་	Marpa
མི་ལ་	Milarépa
ཆོས་རྗེ་	Seigneur du Dharma
སྒམ་པོ་པ་	Gampopa
ཤེས་བྱ་	objet de connaissance
ཀུན་མཁྱེན་	omniscient
ཀརྨ་པ་	Karmapa
ཆེ་བཞི་	quatre grandes lignées kagyu
ཆུང་བརྒྱད་	huit petites lignées kagyu
བརྒྱུད་པ་	lignée
འཛིན་རྣམས་	détenteurs
འབྲི་སྟག་ཚལ་གསུམ་	les Drigung, Taglung et Tshalpa
འབྲུག་པ་	Drukpa
ཟབ་ལམ་	chemin profond
ཕྱག་རྒྱ་ཆེ་	Mahāmudrā
མངའ་བརྙེས་པ་	Avoir pouvoir sur, avoir le contrôle, la maîtrise
	1) "Mettre sous son contrôle", "prendre le contrôle de". 2) "Acquérir la maîtrise" dans le sens de l'acquisition d'une discipline spirituelle. Alternativement. "Devenir éclairé", c'est-à-dire éclairé à un niveau ou à un autre, pas nécessairement en tant que bouddha. TD
མཉམ་མེད་	incomparable
འགྲོ་མགོན་	protecteur des êtres

དྭགས་པོ་བཀའ་བརྒྱུད་	les Dhagpo Kagyu
རྣམ་ཐར་	récite hagiographique, récit de libération, biographie
ཞེན་ལོག་	rejet, révulsion, renoncement
སྒོམ་	méditation
རྐང་པ་	jambe
གསུངས་པ་	parler, dire (h.), propos, ce qui est dit
	verbe volitif གསུངས་པ་/ གསུང་བ་/ གསུང་བ་/ གསུངས་/. [Hon] pour སྨྲ་བ་. Par exemple, [TC] ཅི་གསུངས་བཀའ་སྒྲུབ། "ce dont il a parlé est difficile à accomplir" ; ཆོས་གསུང་བ། "enseigner / parler du dharma". TD
བཞིན་	comme, semblable
ཟས་ནོར་	nourriture et richesse
ཆགས་ཞེན་	désir et attachement
ཞེན་པ་	I. v.n-v. ཞེན་པ་/ ཞེན་པ་/ ཞེན་པ་//. "Aimer quelque chose et y être attaché. Par exemple, [TC] བཟའ་བཏུང་དང་རྩེད་མོར་ཞེན་པ། "attaché à la nourriture, aux boissons et aux divertissements". II. "S'accrocher" qui est apparenté au verbe ci-dessus mais voir ci-dessous. 2) "Appétit" pour la nourriture et la boisson. Par exemple, [TC] ཞེན་པ་ཉམས་པ། "son appétit (pour la nourriture / la boisson) s'est affaibli". Notez que ce terme a un usage très spécifique et important dans la terminologie bouddhiste. Là, le terme ཞེན་པ་ signifie plus que དགའ་བ་ "aimer" et ཆགས་པ་ "attachement" en général. Dans le bouddhisme, l'amour et l'attachement sont des སེམས་བྱུང་ événements mentaux individuels qui peuvent apparaître dans l'esprit dualiste d'un སེམས་ཅན་ être sensible. Cependant, ཞེན་པ་ "s'accrocher" est une qualité beaucoup plus importante qui apparaît dans l'esprit d'un être sensible. Le terme "attachement" fait référence au processus mental qui consiste d'abord à confondre ce qui est en réalité impur / souffrant et à le prendre pour propre / pur / et non souffrant, puis à s'y attacher, en croyant que c'est souhaitable, correct, etc. TD
མེད་པ་	il n'y a pas
ཚེ་	vie, existence
འདིར་	à cela, ici

གདོས་ཐག་ཆོད་པ་	être fermement décidé
	v. non-volitif, voir ཆོད་པ་ pour les formes de temps. 1) Le sens littéral est "la coupe de l'amarre" d'un bateau. 2) Utilisé comme métaphore pour la prise d'une décision définitive sur quelque chose. Être décidé sur quelque chose et être parti de là, sans regarder en arrière, comme avoir coupé les amarres d'un bateau et être parti, définitivement et sans possibilité de retour. Notez que la forme v. volitif est གདོས་ཐག་གཅོད་པ་ signifiant "couper l'amarre", "prendre une décision définitive", etc.
སྒོམ་ཆེན་	grand méditant
རྙེད་བཀུར་	biens et honneurs
	abréviation de རྙེད་པ་དང་བཀུར་སྟི་ On retrouve se terme dans les fameux “huit dharmas mondains” : il s'agit de : 1) རྙེད་པ་ et 2) མི་རྙེད་པ་ "gain et absence de gain" ; 3) བདེ་བ་ et 4) མི་བདེ་བ་ "plaisir et douleur" ; 5) བསྟོད་པ་ et 6) སྨད་པ་ "louange et blâme" ; 7) སྙན་གྲགས་ "renommée" ; et 8) སྙན་གྲགས་དང་མི་ལྡན་པ་ "infamie".
བྱིན་གྱིས་རློབས་	accordez votre bénédiction (imp.)
མོས་གུས་	aspiration-dévotion
སྒོམ་	méditation
མགོ་བོ་	porte
གསུངས་པ་	ce qui est dit
	verbe volitif གསུངས་པ་/ གསུང་བ་/ གསུང་བ་/ གསུངས་/. [Hon] pour སྨྲ་བ་ parler, dire. Par exemple, [TC] ཅི་གསུངས་བཀའ་སྒྲུབ། "ce dont il a parlé est difficile à accomplir" ; ཆོས་གསུང་བ། "enseigner / parler du dharma". TD
བཞིན་	semblable, comme
	ཚིག་ཕྲད་ connecteur de phrase du type ཕྲད་རང་དབང་ཅན་ connecteur indépendant. 1) "similaire à", "comme", "comme", "tel", "en accord avec", qui sont utilisés de diverses manières pour montrer la similarité, la ressemblance, la concordance ou la similitude. TD
མན་ངག་	instruction libératrice
གཏེར་སྒོ་	porte du trésor
འབྱེད་པ་	ouvrir

	verbe volitif ཕྱེ་བ་/ འབྱེད་པ་/ དབྱེ་བ་/ ཕྱེས་/. La forme intransitive est འབྱེ་བ་ 1) "Ouvrir (quelque chose)". Par exemple, སྒོ་འབྱེད་པ། "ouvrir la porte (littéralement ou métaphoriquement)".
བླ་མ་	maître, guru
རྒྱུན་དུ་	continuellement (construction avec particule oblique)
གསོལ་བ་འདེབས་པ་	prier
	verbe volitif བཏབ་པ་/ འདེབས་པ་/ གདབ་པ་/ ཐོབ་/. La forme intransitive est ཐེབས་པ་ q.v. 1) Signifie "planter" dans le sens de mettre quelque chose en place pour la première fois. D'où "planter", "établir", "fonder", "commencer", et aussi "semer".
སྒོམ་ཆེན་	grand méditant
བཅོས་མིན་	non-fabriqué, authentique
སྐྱེ་བར་	faire naître (syntagme verbale)
	Note du Clair Miroir: SYNTAGMES VERBAUX MIXTES formés d'un verbe volitif associé à un verbe non volitif (à la fois causatif et résultatif) Lorsque l'on adjoint à un verbe non-volitif le verbalisateur volitif BYED en ayant intercalé entre les deux l'infixe nominalisateur PA, on obtient un syntagme composé à la fois de volitif et de non-volitif. Ce type de syntagme indique que l'agent s'efforce d'accomplir une action mais aussi insiste sur le fait qu'il s'intéresse au résultat.
བྱིན་གྱིས་རློབས་	bénissez !
ཡེངས་མེད་	non-distraction
སྒོམ་	méditation
དངོས་གཞི་	corps de la pratique, partie principale
གང་	quoi que ce soit

ཤར་	s’élever verbe non-volitif ཤར་བ་/ འཆར་བ་/ འཆར་བ་//. Ce verbe a deux connotations, chacune importante pour son sens. Il signifie d'abord "monter / surgir / émerger" et ensuite être "visible / apparent / connu". Il est utilisé dans diverses circonstances, par exemple, comme le soleil qui se lève le matin et qui apparaît, et comme toute occurrence de l'esprit qui se lève et qui est apparente dans l'esprit. Il a le sens exact de quelque chose qui "se lève" physiquement ou mentalement et est l'opposé de ཐུབ་པ་ "se fixer / s'enfoncer", malheureusement "se lever" ne fonctionne pas bien dans de nombreux contextes. TD
རྟོགས་པ་	pensée, phénomène mental
ངོ་བོ་	essence
སོ་མ་	fraicheur
མ་བཅོས་	non-fabrication
དེ་ཀ་	cela exactement, exactement ça
འཇོག་པ་	placer, installer verbe volitif བཞག་པ་/ འཇོག་པ་/ གཞག་པ་/ ཞོག་/. 1) "Mettre ou placer". Par exemple, ཏིང་ངེ་འཛིན་ལ་མཉམ་པར་འཇོག་པ། "reposer en équilibre dans le samādhi" ; གཅིག་བཤད་སེམས་ལ་བཞག་ན། །བརྒྱ་བཤད་མདུད་པ་འགྲོལ་ཐུབ། "si vous placez une explication dans l'esprit, vous êtes capable de défaire les nœuds de cent explications ! "སེམས་རྩེ་གཅིག་ཏུ་གཞག་པ། "placement de l'esprit en un seul point”. TD
སྒོམ་ཆེན་	grand méditant
སྒོམ་བྱ་	ce qui est à méditer (voir note Clair Miroir)
བློ་དང་བྲལ་བ་	libre de l’idée
རྣམ་རྟོག་	pensée, phénomène mental
ངོ་བོ་	essence
ཆོས་སྐུ་	corps de vacuité, dharmakāya
ཅི་ཡང་མ་ཡིན་	rien
ཅིར་ཡང་	quoi que ce soit

འཆར་བ་	s’élever - verbe non-volitif ཤར་བ་/ འཆར་བ་/ འཆར་བ་//. Ce verbe a deux connotations, chacune importante pour son sens. Il signifie d'abord "monter / surgir / émerger" et ensuite être "visible / apparent / connu". Il est utilisé dans diverses circonstances, par exemple, comme le soleil qui se lève le matin et qui apparaît, et comme toute occurrence de l'esprit qui se lève et qui est apparente dans l'esprit. Il a le sens exact de quelque chose qui "se lève" physiquement ou mentalement et est l'opposé de ནུབ་པ་ "se fixer / s'enfoncer", malheureusement "se lever" ne fonctionne pas bien dans de nombreux contextes. TD
མ་འགགས་	non-obstrué, non-contraint
རོལ་པ་	jeu de la manifestation, des phénomènes
འཁོར་འདས་	saṃsāra et nirvāṇa
དབྱེར་མེད་	indifférencié
རྟོགས་པ་	réaliser - verbe non-volitif རྟོགས་པ་/ རྟོགས་པ་/ རྟོགས་པ་//. "Comprendre ", "savoir" et souvent avec le sens de "comprendre". Par exemple, [TC] གོ་རྟོགས། "compréhension" ; ཤེས་རྟོགས། "comprendre" ; བཟང་ངན་དབྱེ་བ་རྟོགས་པ། "comprendre la distinction entre le bien et le mal”. Ce terme signifie en fait que l'on est parvenu à une compréhension approfondie de quelque chose. Il est fréquemment utilisé dans la littérature bouddhiste pour indiquer une compréhension finale de quelque chose, ce qui explique qu'il ait été le plus souvent traduit par "réalisation", par exemple, བདག་མེད་ཀྱི་རྟོགས་པ་ "réalisation de l'absence de soi". Pour cette raison, le terme a souvent été considéré comme signifiant une sorte de compréhension finale, ultime. En fait, le terme a le sens plus général de "compréhension" du sujet, quel qu'il soit, et peut se référer aussi bien à une compréhension non conceptuelle qu'à une compréhension conceptuelle.